

Setembre social | | Actualitzat el 18/09/2023 a les 07:00

?Jonathan Sierra: «Produïm un cafè d'alta qualitat amb una història de pau i reconciliació al darrere»

Jonathan Sierra és un dels exguerrillers colombians que participen d'un projecte de reincorporació a la vida econòmica a través d'una cooperativa de producció i transformació de cafè | «La reconciliació d'un país no està només en mans dels actors armats»

Jonathan Sierra, a la presentació a Barcelona del cafè que la cooperativa Coolmunes produeix i transforma a Colòmbia | Josep Comajoan

Jonathan Sierra participa d'un programa per facilitar la reincorporació socioeconòmica d'exguerrillers de les FARC-EP colombianes auspiciat per la Missió de Verificació de les Nacions Unides, PASO Colombia. Forma part de Coolmunes, cooperativa integrada per exguerrillers i camperols víctimes del conflicte, productors de cafè. Sierra va participar a l'acte de llançament de Café Costal Campesino a Barcelona.

En què consisteix el projecte del Cafè Costal Campesino?

Café Costal Campesino és una aliança comercial d'exportació de cafè colombià produït per camperols víctimes del conflicte i transformat per exintegrants de les extintes FARC-EP en procés de reincorporació.

O sigui, els exguerrillers participen en la transformació, no tant en la producció al camp?

La producció està limitada. Com a firmants dels acords de pau, no hem accedit als predis. O sigui, no tenim predis en gran escala de producció, però sí que, en el procés de reconciliació i articulació amb els camperols víctimes del conflicte, hem arribat a uns acords que busquen beneficiar, no només lucrativament, sinó en el seu model de vida, portant el benestar i el bon viure a les comunitats. Aleshores, la producció de cafè majoritàriament és per part de camperols de la regió.

Aleshores, en què ajuda el projecte als firmants de l'acord de pau a l'hora de millorar les seves condicions?

Aquest projecte trenca la barrera dels projectes assistencialistes. Si bé és cert que necessites un gra de sorra per començar, no t'hi pots acostumar, perquè si no, no avances. Necessites acompanyament tècnic i aprendre a fer negocis. I això és el que tractem de fer el dia d'avui des de la cooperativa, que retribueix als seus associats. I portar-ho a un segon nivell, amb una federació que aglutina entorn de 32 formes associatives a tota Colòmbia, amb la línia productiva del cafè. I majoritàriament, les cooperatives han delegat dues o tres persones per formar-se i adquirir coneixements tècnics de la transformació del cafè.

Totes les cooperatives amb exguerrillers en procés de reincorporació?

Sí, les 32 cooperatives són formades per firmants de pau.

Fins a quin punt el model cooperatiu és el més idoni en el procés de reincorporació?

És fonamental. Perquè el procés associatiu és vinculant i equitatiu. En tot cas, nosaltres no és que vulguem adoptar el model capitalista, sinó buscar unes condicions de comercialització, per a les quals fan falta unes aliances amb el sector privat que repercutirà en una retribució a les cooperatives.

Com us organitzeu en la cooperativa Coolmunes?

Vam fundar la cooperativa l'any 2017, amb 33 exintegrants de les FARC-EP, al Valle del Cauca. I el dia d'avui tenim una base associativa de 64 persones, de les quals 32 som firmants de pau, i la resta són camperols o comunitats que s'han anat afegint a la cooperativa. I tenim un ordre jeràrquic cooperativista, amb el consell d'administració amb el seu president, vicepresident, vocals, tresoreria? I també la comptabilitat, que en les cooperatives requereix unes exigències, ja que si no tens un bon assessorament, pots fracassar.

Quin paper tenen les dones en el projecte?

És un paper fonamental. A la cooperativa tenim una línia d'apoderament femení, que està sent dirigida per les dones de la cooperativa, on estem començant la venda de productes transformats a base de cafè, venda d'aliments en el mercat camperol, etc. És quelcom vinculant, perquè entre totes i tots som cooperativa.

I els camperols del valle quina acollida han donat al projecte? Quins han estat els beneficis que n'han tret?

Avui aquí a Barcelona es fa el llançament de l'aliança per a l'exportació. Però ja des de molt abans nosaltres hem tingut un exercici comercial amb diferents camperols del centre i el nord del Valle del Cauca, víctimes del conflicte. Avui els representa i ens honra amb la seva presència Doña Blanca, que és una persona lluitadora, productora de cafè, esposa d'un expolicia retirat. I amb això volem enviar un missatge de pau i reconciliació.

Jonathan Sierra amb un paquet del cafè que produeixen a la seva cooperativa Foto: Josep Comajoan

En què consisteix l'acord comercial que s'ha arribat amb Barcelona?

L'acord comercial consisteix que nosaltres posem la massa, o sigui el cafè, que nosaltres tenim, de molt bona qualitat, el transformem, i sota la marca Café Costal Campesino es comercialitza. Es fa esperant tenir una rendibilitat econòmica, però alhora obtenir una bossa, un fons, per retribuir els camperols i a la cooperativa. Retribució en quin sentit? Que necessiten adequació dels beneficiaders, millores dels habitatges? totes aquestes coses que per l'abandonament estatal i per la crua realitat que s'ha viscut, no s'han portat a bon terme. Aleshores, nosaltres ho volem pilotar.

Què els diries a les persones que consumeixen cafè de comerç just com el que vosaltres produïu i transformeu i que no el compren perquè és una mica més car que altres marques que poden trobar en un supermercat?

Els diria que l'important no és que valgui un euro de més, sinó que valorin la contribució social que fan, que amb un gest mínim estan donant suport a la pau, i que estàs consumint un cafè d'alta qualitat amb una història de pau i reconciliació al darrere.

He vist que al vostre web insistiu molt que el vostre cafè és 100% cultivat, recollit i desenvolupat en origen. A què us referiu? No sempre deu ser així?

Es refereix al fet que aquest cafè és produït i recollit en el centre del Valle del Cauca, en les zones rurals de Tuluá Valle, però també processat allà mateix. Allà es fa tot fins que s'envia a Europa.

Perquè, de normal, es conrea i es recull i la transformació es fa a Europa?

Exacte. Nosaltres volem implantar un model diferent, ho tenim molt parlat des de la Federació Mesa Nacional del Cafè, que és la nostra organització de segon nivell. Tenim traçat arribar a mercats internacionals amb la nostra marca pròpia.

Quin paper juga l'Escuela Rural Alternativa (ERA) de Tuluá, que veig que li diuen l'ERA de la Reconciliación.

L'ERA de la Reconciliación juga un paper fonamental. És el pilot que té Paso Colombia en diferents escenaris amb presència de firmants de pau amb la comunitat. Nosaltres li vam agregar el tema de la pau, ja que estem en procés de reconciliació. En aquest moment Paso Colombia no només hi dona suport a través de l'Escola Rural Alternativa amb el tema del cafè, sinó també amb el sector porcí, que també s'està tecnificant. Per tant, és un suport molt significatiu.

En el web del projecte teniu destacada aquesta frase: «Som nosaltres els que hem de sortir a colonitzar el món, explicant-li com es torra i es prepara el millor cafè del món». Fins a quin punt els països del Sud global, i Colòmbia en concret, encara es ressenten de la colonització econòmica, ja no d'anys sinó de segles?

És un tema que afecta mundialment. Amb aquesta frase el que volem significar és, sense dir que l'intermediari és dolent, perquè tothom té la seva necessitat econòmica i de vida, arribar a uns estàndards per trencar la frontera on es lucren uns pocs a costa de milers. Volem fer-ho diferent, perquè ho hem viscut en carn pròpia i n'hem viscut les conseqüències, amb els camperols cada vegada més pobres i en la misèria, malgrat produir amb molta qualitat. I els que comercialitzen, que són un reducte molt petit, movent-se en les grans esferes.

Quin record guardes del procés de pau, de la firma de l'acord, i quina valoració en fas al cap d'aquest temps?

Abans de la firma hi havia molta incertesa, de com seria l'acollida, si complien o no complien. I ens hem trobat amb un camí difícil de seguir; un camí ple de persecució, d'odi, d'estigmatització. Però a la vegada també hem trobat suport en les comunitats, que hi han apostat al cent per cent, perquè la pau és possible; la reconciliació d'un país no està només en mans de nosaltres, que vam ser uns actors armats, perquè la guerra la vam viure i d'una manera o altra va afectar milers de persones i va traspasar fronteres. Aleshores, és un camí que hem d'anar construint i teixint entre tots, no només nosaltres com a firmants, perquè la pau no era firmar un document, a partir d'aleshores va començar la construcció de pau. És un camí que encara li falta molt per recórrer, però tenim tot el positivisme possible.

Blanca Inés Millán i Jonathan Sierra a la presentació del nou cafè colombià a Barcelona Foto: Josep Comajoan

Us sentiu segurs?

Les garanties de seguretat, malgrat que figuren en els decrets i hi ha acompanyaments, quan vas a la realitat, no és ben bé així. Tenim un company que va patir un atemptat i va en cadira de rodes, i de moment no se li assigna un sistema de protecció individual, sinó que es basen en el fet que s'ha de vincular al col·lectiu. La seguretat, a més, no es basa només a tenir dos o tres escoltes, sinó també en poder tenir accés a terres per produir, perquè d'aquí parteix un projecte productiu, un producte de vida, i continuem insistint.

Vaig llegir que havíeu hagut d'abandonar una zona més rural per concentrar-vos a la ciutat?

Sí. Amb molt de dolor i tristesa, ens va tocar deixar aquell espai, com els ha tocat a altres companys per amenaces similars. El problema és que uns pocs veuen que se'ls en va el negoci de la guerra, i aleshores s'inicia una persecució en contra d'ells que apostem per la pau.

Com definiries en poques paraules la situació actual de Colòmbia?

Malgrat els esforços, n'hi ha uns pocs que s'han lucrats de la guerra i rebutgen el canvi cap a la pau. Nosaltres ho hem expressat en diferents escenaris, amb molts dirigents nostres, amb camperols i amics, que compten amb nosaltres i donem suport al projecte de pau total, per donar continuïtat a la firma. Sense esperar que tot serà de color de rosa, perquè aquí hi haurà coses que s'hauran d'afrontar amb molta maduresa per deixar un futur millor a les noves generacions.

Aquí ens arriba poc de Colòmbia. Sí que ens va arribar el canvi de govern de l'any passat. És encara d'hora per fer valoració del nou govern?

Tot i que és d'hora per fer una valoració, és notori tot l'esforç, a part de l'estigmatització i assenyalaments que s'han fet cap al nou govern. Veiem un canvi positiu, una voluntat de construir país i fer participativa a la ciutadania. Com tots, tindrà els seus entrebancs, però continuarem apostant perquè entre tots construïm.

S'incorpora al final de la conversa Blanca Inés Millán, camperola membre de la cooperativa i parella d'un expolicia, víctimes del conflicte: no deu ser fàcil tot plegat?

No, no ho és. Jo havia format part de la resistència al conflicte, perquè no volíem desplaçar-nos, vam quedar-nos perquè tampoc teníem on anar, vam viure tota la guerra, ens va tocar veure-ho tot, escoltar-ho tot, i ja després em vaig casar amb un policia. Ja portem vuit anys amb el mercat camperol, i quan ens van dir que vindrien els comuns, a nosaltres ens va assaltar una sensació de por. I no, van arribar i hem fet una gran feina. Va ser arribar els comuns a Mercacentro i es van arreglar les infraestructures? tot ha millorat, tot ha estat per a bé. I ara estem treballant per un gran objectiu, que és posicionar el Café Costal Campesino a Europa.

[Entrevista publicada en col·laboració amb Cooperació Catalana]